

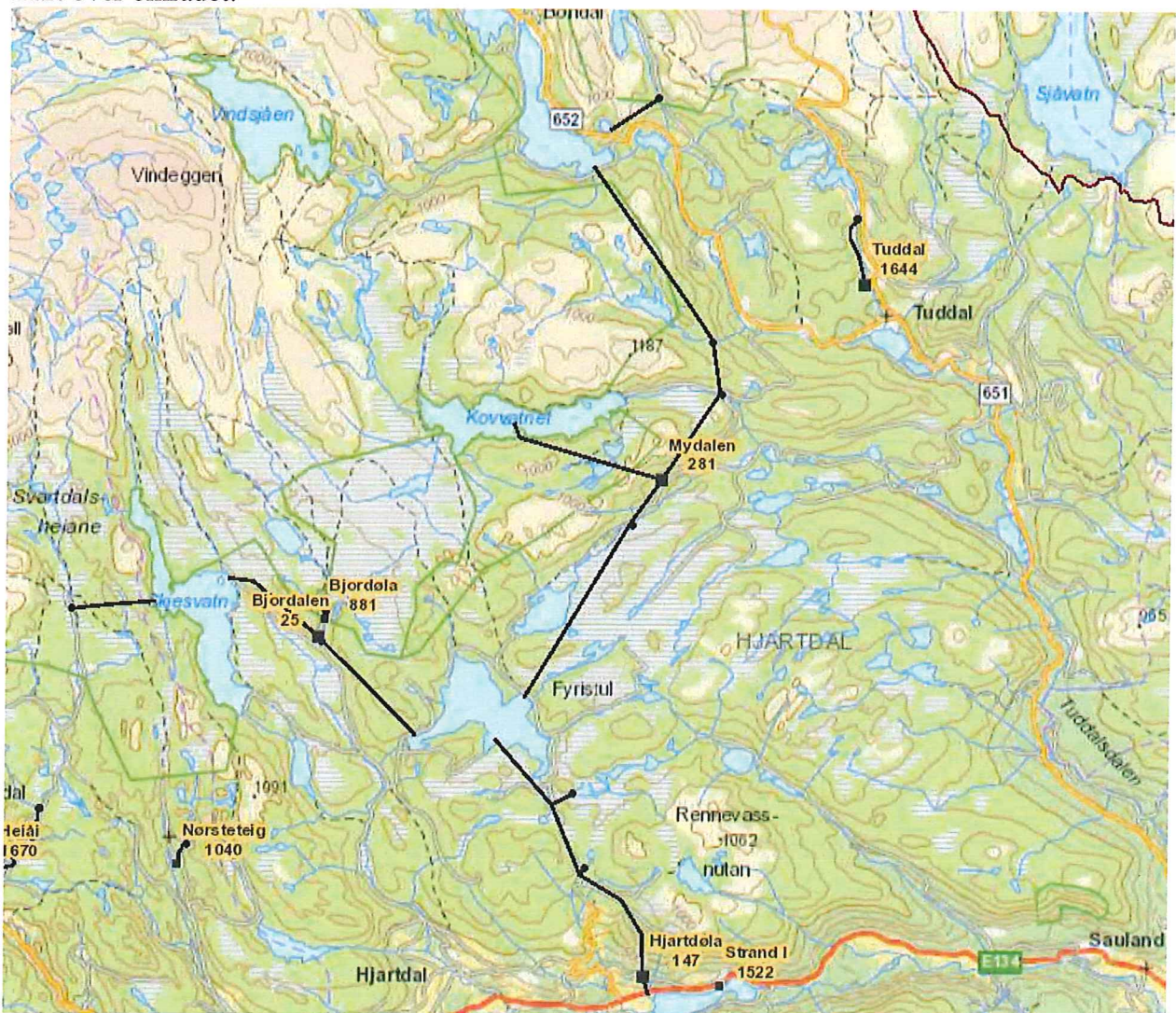
Administrativ høringsuttalelse til revisjonsdokument for Hjartdals- og Tuddalsreguleringen

Hjartdal kommune fremmet krav om revisjon i breva av 30. januar 2003. NVE vedtok 31.08.2012 å åpne revisjonssak med bakgrunn i kravet fra kommunen, Telemark Jeger og fisk, Reisdal og Bondal utmarkslag, grunneiere ved Sønderlandsvatnet og Skjesvatn Vel. Skagerak energi har i denne sammenheng ferdigstilt sitt revisjonsdokument og Midtre Telemark vannområde ønsker å la seg høre i denne sammenheng. Foreløpig sendes en administrativ uttalelse. Styringsgruppa i vannområdet vil ha møte 30 mars 2016 og eventuelle endringer vil ettersendes etter avholdt møte.

Lenke til høringsdokumentene:

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=6431&type=V-1>

Kart over området:

Figur 1: Kart over Hjartdølareguleringen. Heiåi 1670, Nørsteteig 1040 og Tuddal 1644 inngår ikke i Hjartdølakonsesjonene. Hjartsjø ligger i bunnen av kartet ved E 134. Kilde:www.vann-nett.no/saksbehandler

Sammendrag:

Midtre Telemark vannområde har lest gjennom revisjonsdokumentet og har følgende innspill:

1. Dokumentet er vanskelig tilgjengelig.
2. Det mangler undersøkelse for å underbygge regulantens framstilling av at tilstanden i vann og vassdrag berørt av reguleringen ikke har lidd skade av inngrepene. En savner også undersøkelser som viser at tilstanden er bra pr dags dato med hensyn på erosjon, fisk, bunndyr planter og særlige ansvarsarter som laks, ål og elvemusling.
3. Tiltakets konsekvens for villrein bør redegjøres for.
4. Forhold som er kommet fram i vannforvaltningsarbeidet synes ikke å være hensyntatt slik revisjonsdokumentet framstår nå.
5. Det er ønskelig med fotodokumentasjon som viser både HRV og LRV i magasinene. I tillegg er det ønskelig med fotodokumentasjon av elvene ved forskjellige vannføringer og med vannføringsdata oppgitt.
6. Det er ønskelig at det redegjøres for det bekkeinntaket som ikke er avmerket på kartet og at Kleivstjønn blir undersøkt med hensyn på å lage en eventuell tiltaksplan.
7. Revisjonen av Hjartdølakonsesjonene må sees i sammenheng med planene for Sauland Kraftverk AS
8. Det er få undersøkelser som er tilgjengelig for offentligheten. Dersom det foreligger undersøkelser av magasin og elver innenfor Hjartdølakonsesjonene ønskes disse tilgjengeliggjort for offentligheten.

Overordnet syn på revisjonsdokumentet med utdyping av punktene i sammendraget:

- Det er svært mange vedlegg til dokumentet, noe som gjør det vanskelig tilgjengelig. En del av vedleggene kunne med fordel vært innarbeidet i selve hoveddokumentet, det ville gjort det enklere å danne seg et helhetlig bilde.
- I kapittel 8 om «*Erfaringer med skader og ulemper ved reguleringen med særlig vekt på fisk, friluftsliv, erosjon, landskap, biologisk mangfold, og øvrig miljø*», ser det ut til at regulanten mener at alle ulemper vedr reguleringen på forhånd var forutsatt når konsesjonene ble gitt og ellers er gjort opp ved skjønn. I og med at det har blitt framstilt krav om revisjon og NVE har åpnet for revisjon av disse konsesjonene, forståes det dit hen at det faktisk har oppstått ulemper som ikke nødvendigvis var forutsett når konsesjonen ble gitt. I tillegg til dette har samfunnet endret seg siden konsesjonene ble gitt. Miljøhensyn er nå satt mer i fokus, hvilket krever stor oppmerksomhet ved revisjoner. Miljøtiltak i regulerte vassdrag er ikke lenger ensbetydende med at man bare kan sette ut fisk, så er tilstanden bra. Det er ønskelig med nye oppdaterte undersøkelser i magasiner og elver som er berørt av reguleringen.

Fokus på biologiske kvalitetselementer etter vannforskriften (fisk, bunndyr, planter etc.) bør komme bedre fram i revisjonsdokumentet. Det samme gjelder hensyn til elvemusling, ål, storørret og laks. En undersøkelse vedr. erosjonsproblemer, særlig i magasinene bør gjennomføres, særlig med fokus på strandsonen som kan være særlig utsatt for erosjon.

- Hvilken innvirkning utbyggingen har hatt på villreinstammen bør framkomme. Man må ha fokus på tilrettelegging på best mulig måte for denne arten også. Oppdemming av magasiner og bygging av veier i forbindelse med reguleringen kan ha innvirkning på vandringsmønster og lignende, noe man bør være oppmerksom på og redegjøre for.
- I kapittel 9, status relatert til vannforskriften skriver regulanten at det: *I løpet av første halvår 2014 skal det utarbeides en tiltaksanalyse for alle vannområder i Norge. Regulanten er ikke med verken i styringsgruppe eller arbeidsutvalg og kjenner således lite til innholdet i tiltaksanalysen som skal ferdigstilles innen 1. juli 2014. Etter høringsrunde og videre bearbeiding av tiltaksanalysen vil vi ha et bedre grunnlag for å vurdere å analysere de enkelte foreslåtte tiltak.*

Lokal tiltaksanalyse var ferdig til nevnte tidspunkt og er lagt til grunn for «Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016 – 2021». Regulanten har latt seg høre i begge høringsrundene til Regional plan. I og med at revisjonsdokumentet ble gjort offentlig ved brev fra NVE av 08.09.2015 burde arbeidet med vannforskriften være tatt inn i dokumentet og redegjort for på en bedre måte. I sitt høringssvar til 2. gangs høring av vesentlige endringer til «Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016 – 2021» som ble avsluttet 14. juli 2015, henviser regulanten i sitt høringssvar til revisjonsdokumentet for Hjartdøla reguleringen som da ikke var tilgjengelig for offentligheten (som nevnt tidligere ble revisjonsdokumentet først tilgjengelig 08.09.15). Vannområde Midtre Telemark ønsker at regulanten innarbeider hensynet til vannforskriften på en bedre måte i sitt revisjonsdokument.

- Vedlagte fotodokumentasjon av innsjøene er med et unntak tatt høsten 2012. Det er flotte bilder, men viser i stor grad fulle magasiner slik at det framstår som om reguleringen ikke skulle ha innvirkning på magasinene i det hele tatt. Breidvatn har en forskjell mellom HRV og LRV på 26 m, de andre magasinene har mellom 14 og 16 m regulering hver. Det er ønskelig med fotodokumentasjon ved forskjellige reguleringshøyder i magasinene. I tillegg til dette er bildene fra Sønderlandsvatn tatt rett ved utløpet hvor det er svært lite begrodd. Hadde man tatt bildet lenger inn i magasinet ville man sett utfordringene for denne vannforekomsten. Det kan være gunstig at regulanten også viser dette i sin fotodokumentasjon. For elvene er dokumentasjonen noe bedre med bilder fra forskjellige årstider men det kunne med fordel vær vist bilder ved forskjellige vannføringer og i tillegg opplyst hva vannføringen faktisk er på de forskjellige tidspunkter.
- Det har kommet inn opplysninger om et bekkeinntak som ikke er avmerket på kartet. Det skal ligge ca. 400 m øst for Kleivstjønn og tas inn på tunellen mellom Bjordalen kraftstasjon og Breidvatn. Midtre Telemark vannområde ønsker at det redegjøres for

dette inntaket og at forholdene i Kleivstjønn undersøkes grundig med tanke på hvilke konsekvenser fraføringen av vann har medført og at det utarbeides en plan på tiltak som må iverksettes for å bedre tilstanden. Dette bekkeinntaket har ikke vært kjent for vannområdet og problematikken rundt dette er derfor ikke belyst i «lokal tiltaksanalyse for Midtre Telemark vannområde» eller i «Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016 – 2021.

- Revisjon av Hjartdølakonsesjonene må sees i sammenheng med planene for Sauland kraftverk AS slik at man får en helhetlig oversikt over påvirkninger som følger av regulering i vassdraget.

I forbindelse med arbeid etter vannforskriften er de fleste innsjøer og elver som er berørt av reguleringen betegnet som «sterkt modifiserte vannforekomster» (SMVF). For en del av disse vannforekomstene er det foreslått tiltak for å bedre tilstanden. Flere tiltak går ut på magasinrestriksjoner og variabel miljøtilpasset minstevannføring. Siden revisjon allerede er åpnet for Hjartdøla konsesjonene, er miljømålet (Godt økologisk potensial) satt til å skulle oppnås innen 2021. For å kunne avgjøre om vannforekomstene har godt økologisk potensial, eller hva som eventuelt må til for å oppnå godt økologisk potensiale, er det behov for flere undersøkelser. Dette kom fram ved en gjennomgang av vannforekomstene i www.vannmiljo.miljodirektoratet.no som er databasen hvor myndighetene registrerer undersøkelser som blir foretatt. En gjennomgang av denne databasen viser at det foreligger relativt få og gamle undersøkelser i de fleste vannforekomstene og at det er stort behov for nye undersøkelser, både med tanke på fysisk/kjemiske parametere så vel som biologiske parametere som planteplankton, fisk, virvelløse dyr og vannplanter.

- Vindsjøen, sist undersøkt i 1986 (også undersøkt i 1979 med hensyn på fysiske-kjemiske parametere) med hensyn på fisketetthet observert, bestandsendring fisk og artsforekomst. Ingen andre undersøkelser er kjent for offentligheten. Dersom de foreligger er det fint om disse offentliggjøres. Dersom vannet ikke er undersøkt siden 1986 med hensyn på fisk og fiske etter reguleringen vil det være gunstig å få utført i forbindelse med revisjonen sammen med undersøkelser vedr. vannplanter, virvelløse dyr og fisk.
- Bonsvatn ble undersøkt i 1979 (vannkvalitet), i 1981 (utvalgte parametere vannkvalitet), i 1986 med hensyn på artsforekomster (ørret og røye) og i 1993 med hensyn på røye. I tillegg inngikk vannet som en del av undersøkelsen: Fiskeressurser i regulerte vassdrag i Telemark og ble prøvofisket i 2004. Der ble det konkludert med at utsetting av 500 2-somrige ørret bør opprettholdes. H. Solhøy har også tidligere gjort en undersøkelse her, men ingen av de to sistnevnte rapporter ligger inne i www.vannmiljo.miljodirektoratet.no. Det vil være gunstig å oppdatere denne databasen slik at dataene blir tilgjengelig for forvaltningen og offentligheten for øvrig. Det må også presiseres at dette er data som nå er 12 år gamle og at det bør gjøres oppfølgende undersøkelser for å se hvilken utvikling fiskebestanden har hatt siden 2004.

- Kovvatn ble undersøkt i 1986 og i 1993 med hensyn på fysisk – kjemiske parametere (lokal overvåking av kalka vassdrag) og i 1986 med hensyn på artsforekomst, bestandsendring fisk og fisketetthet observert. Ingen andre undersøkelser er kjent for offentligheten. Dersom de foreligger er det fint om disse offentliggjøres. Dersom vannet ikke er undersøkt siden 1986 med hensyn på fisk og fiske etter reguleringen vil det være gunstig å få utført i forbindelse med revisjonen slik at økologisk potensial kan fastsettes.
- Skjesvatn, undersøkt i 1979, 1986 og 1993 med hensyn på lokal overvåking av kalka vassdrag, og i tillegg undersøkt i 1986 i forhold til artsforekomst. Ingen andre undersøkelser er kjent for offentligheten. Dersom de foreligger er det fint om disse offentliggjøres. Dersom vannet ikke er undersøkt siden 1986 med hensyn på fisk og fiske etter reguleringen vil det være gunstig å få utført i forbindelse med revisjonen for å kunne fastsette innsjøens økologiske potensial.
- Breidvatn ble undersøkt i 1979 med hensyn på fysisk-kjemiske parametere og i 1956 (arsforekomst), 1975 (, gyteforhold, fisketetthet observert, bestandsendring, artsforekomst for både røye og ørret) og igjen undersøkt i 1986 (fisketetthet observer, bestandsendring fisk, artsforekomst, for både røye og ørret) og i 1993 (fisketetthet observert og arsforekomst, nå bare røye). Som nevnt tidligere er det ønskelig med flere undersøkelser for å kunne fastsette hvilken tilstand magasinet befinner seg i med hensyn på fisk, virvelløse dyr og vannplanter for å kunne fastslå magasinets økologiske potensial.
- Bjårvatn ble undersøkt i 1979, 1981, 1984, 1985, 1993, 1996, 1999, 2002, 2005 og 2013 med hovedfokus på fysisk- kjemiske parametere. Bjårvatn er ikke et magasin men har fått fraført deler av nedbørfeltet som følge av reguleringene. Videre oppfølging av vannet vil være gunstig, men da bør man også vurdere å få med seg undersøkelser av biologiske kvalitetselementer som planteplankton, fisk, vannplanter og virvelløse dyr.
- Sønderlandsvatn ble undersøkt i 1979 og 2013 med hensyn på fysisk-kjemiske parametere. I tillegg til dette kjenner man til SWECO's rapport om miljøutredning i Sønderlandsvatn fra 2010. Resultatene fra rapporten er ikke gjort tilgjengelig i www.vannmiljo.miljodirektoratet.no. Det vil være gunstig om alle slike rapporter ble lagt inn der slik at resultatene er tilgjengelig for offentligheten. Videre oppfølging av Sønderlandsvatn med undersøkelser og tiltak er viktig.
- Øvre og Nedre Urdetjønn, Bjørnetjønn (ligger i Kova øvre vannforekomst). Det foreligger ingen undersøkelser for disse vannene i www.vannmiljo.miljodirektoratet.no. Gustavsen naturanalyser 2010 refererer til at det settes ut 125 l-somrig ørret i både Øvre og Nedre Urdetjønn, i vedlegg 7 står det at det settes ut 200 l-somrig i Urdetjenn, hvilken av disse påstander er riktig? Gustavsen naturanalyser 2010 henviser også til at utsetting kan opphøre i disse to vannene. Har

den opphørt og har man fulgt opp foreslåtte oppfølgingsundersøkelser? Den samme forvirringen oppstår vedr. Bjørntjønn, hvor Gustavsven naturanalyser 2010 opplyser at det settes ut 200 1-somrig ørret mens det i vedlegg 7 opplyses at det settes ut 1000 1-somrig ørret. Gustavsven naturanalyser 2010 forslår 2 alternativer for videre forvaltning, enten at utsettingspålegg settes til 0 og innløpsbekk undersøkes om 2 – 4 år, eller at utsettingspålegg reduseres og settes til 100 1-somrig ørret. Hvilket alternativ er valgt, og hvis alternativ 1 er valgt, er da tilleggsundersøkelsene gjennomført?

- Stangesjø. Vannet er ikke regulert, men den viktigste innløpselva er tørrlagt og vanngjennomstrømningen er derfor sterkt redusert. Gustavsven naturanalyser 2009 opplyser at det settet ut 600 1-somrige ørret i vannet. Gustavsven konkluderer med at ørretens naturlige rekrutteringsmuligheter bør undersøkes nærmere og at antallet ørret som settes ut bør økes til 1000 1-somrig ørret (noe som stemmer overens med opplysninger i vedlegg 7). Vannet er en del av vannforekomsten 016-2054-R Gaulåsåi, og denne problematikken er ikke kommet med i lokal tiltaksanalyse for Midtre Telemark vannområde eller Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016 – 2021. Den er derfor ikke registrert som en SMVF og vil derfor ha god økologisk tilstand som miljømål i 2021.
- Hjartsjø ble undersøkt med hensyn på dyreplankton og vannkjemi i 1988 i midtparti og en rekke ganger fra 1982 til siste gang i 2005 med hensyn på vannkjemi i utløpet. I følge vannmiljø er det ikke foretatt fiskebiologiske undersøkelser. Det er ønskelig med nærmere undersøkelser på biologiske parametre med hensyn på at Hjartsjø mottar kaldt vann fra kraftverket ved kjøring og hvilke effekter reguleringen har hatt på selve vannet. Dersom det foreligger biologiske undersøkelser i Hjartsjø bes disse om å gjøres tilgjengelige for offentligheten.
- For berørte elver (Kova nedre, Mydøla, Bjordøla nedre, Hovdeåi, Skogsåi, Vangsåi, Gaulåsåi, Hjartdøla øvre, Urdetjønnåi, Kova midtre, Kova øvre, Tveitåi, Hjartdøla Midtre, Heiåi øvre, Heiåi nedre), finner vi ikke dokumentasjon på at det er gjort undersøkelser disse elvene. Det vil være viktig å undersøke tilstanden i elvene for å bekrefte/avkrefte at elvene har godt økologisk potensial både med hensyn på gytemuligheter for fisk, artssammensetning, bunndyr, vannlevende planter (indikatorarter). Dersom man kan komme til enighet om hva som er godt nok potensial i elvene kan kanskje noen av kravene framkommet i regional prioritering av Hjartdølakonsesjonene fravikes. Men dette betinger undersøkelser slik at man kan avgjøre hva som er den reelle tilstanden. Undersøkelser vedr. bunndyr og fisk vil være mest hensiktsmessig, men også påvekstalter der resipientkapasiteten til elvene bør vurderes.
- Myklestulvatna, vannet er regulert med 3 m og inngår i vannforekomst 016-1802-R Gausdøla øvre. Denne vannforekomsten er ikke satt i risiko i arbeidet med vannforskriften og er derfor heller ikke en sterkt modifisert vannforekomst. Det

foreligger ingen data på denne vannforekomsten i www.vannmiljo.miljodirektoratet.no. Det ville være gunstig å få undersøkt vannforekomsten for å bekrefte at den alt har god økologisk tilstand med tanke på biologiske kvalitetselementer som f.eks. fisk, vannplanter etc.

- Det opplyses i vedlegg 7 at det settes ut yngel av laks i Heddøla, og i selve dokumentet opplyser Skagerak at det settes ut 9500 stk. Det settes også ut ørret i Norsjø/Heddalsvatnet. Det foreligger ingen undersøkelser i www.vannmiljo.miljodirektoratet.no om at det er foretatt fiskebiologiske undersøkelser i verken Hjartdøla eller Heddøla. Nederste del av Heddøla er undersøkt med hensyn på bunndyr i 2013. I tillegg til dette ble det foretatt et el-fiske (utført av Naturpartner) i 2014 hvor man undersøkte fiskesammensetningen nederst i Heddøla. Undersøkelsen konkluderte med at det var store tettheter av gjedde og ørekyt og at det var lite laks og ørret (de som ble fanget var heller ikke finneklippet). Hvordan er tilstanden i elva lenger opp? Hvordan er overlevelsen av utsatt fisk? Det er helt klart behov for langt flere undersøkelser med hensyn på fisk for å kunne si noe om hvordan reguleringen lenger opp har påvirket livsvilkårene for fisken. Med tanke på at det er bestand av elvemusling både ovenfor og nedenfor Omnesfossen er dette svært viktig med hensyn på interaksjonen mellom ørret/laks og formering for elvemusling.

For Arbeidsgruppa i Midtre Telemark vannområde

Anita C. Kirkevold
Prosjektleder
Midtre Telemark vannområde
Tlf: 35 95 77 81 / 980 46 462
e-post: anki@midt-telemark.no